

**เอกสารแนะนำโครงการ,
โครงการร่วมจัดการทรัพยากรประมงระหว่างประเทศไทย และสปป.ลาว :
เพื่อปรับปรุง เพิ่มปริมาณปลาและพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนในแม่น้ำโขงตอนกลาง**

Lao-Thai fisheries co-management :
improving fish stocks and livelihoods
in the middle Mekong

WWF Switzerland , WWF Laos , WWF Thailand

June 2016

โครงการร่วมจัดการทรัพยากรประมงระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว : เพื่อเพิ่มปริมาณปลาและพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนในแม่น้ำโขงตอนกลาง

แม่น้ำโขงเป็นแหล่งทำการประมงของ 4 ประเทศ ในแต่ละปีจับปลาได้ประมาณ 2.6 ล้านตัน คิดเป็นสัตว์มากกว่าร้อยละ 75 และคิดเป็นแหล่งโปรตีนถึงร้อยละ 35 ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำโขงต้องพึ่งพาอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพจนยากที่จะแยกจากกันได้ นับว่าเป็นอันดับที่สองรองจากแม่น้ำอเมซอนเท่านั้น ที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาและเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในโลกนั้นก็คือ ปลาบึกและปลากะเบนแม่น้ำโขง

อย่างไรก็ตามแม่น้ำโขงกำลังได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและการดูตறาย ส่งผลกระทบต่อแหล่งวางไข่ของปลาหลายชนิด และที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือระบบนิเวศแหล่งน้ำลึกกำลังเปลี่ยนแปลง

ความคิดของเรามุ่งไปที่ตอนกลางของแม่น้ำโขง ที่ไหลผ่านประเทศไทยและสปป.ลาว เพื่อปรับปรุงและเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ ผ่านกระบวนการจัดการประมงแบบมีส่วนร่วม, การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ของชนิดพันธุ์ที่สำคัญและสนับสนุนความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น

ภัยคุกคาม :

แม่น้ำโขงในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เช่น การก่อสร้างโครงสร้างขั้นพื้นฐาน และ การดูตறาย ในแม่น้ำโขง ส่งผลกระทบต่อแหล่งทำรัง วางไข่ของปลา และปริมาณ ชนิดพันธุ์ปลาธรรมชาติ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการอพยพของปลาบึกจากTonle Sap ไปภาคเหนือของ สปป.ลาว เพื่อขยายพันธุ์

เป้าหมายโครงการ:

เพื่อปรับปรุง และอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่เดิมในแม่น้ำโขงตอนกลาง และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างศักยภาพ ชุมชน และส่วนราชการ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพรวมของระบบความหลากหลายทางชีวภาพน้ำจืด และมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตามหลักวิทยาศาสตร์ระบบนิเวศน้ำจืด อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน

วัตถุประสงค์โครงการ :

1. เพื่อปรับปรุงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติน้ำจืดระหว่างประเทศ โดยการกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ คณะกรรมการการจัดการประมง การลาดตระเวนของชุมชน และการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ประโยชน์ที่จะได้รับจากการอนุรักษ์ปลา และการบริหารจัดการทรัพยากรประมง
2. เพื่อลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งน้ำจืดด้วยการสนับสนุนความเป็นอยู่และส่งเสริมทางเลือกเพื่อเพิ่มรายได้
3. เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในแม่น้ำโขงตอนกลาง ประกอบด้วยแหล่งวังปลาท้องถิ่น พื้นที่หรือแหล่งวางไข่ ของปลาบึก และชนิดพันธุ์อื่นที่ถูคุกคาม

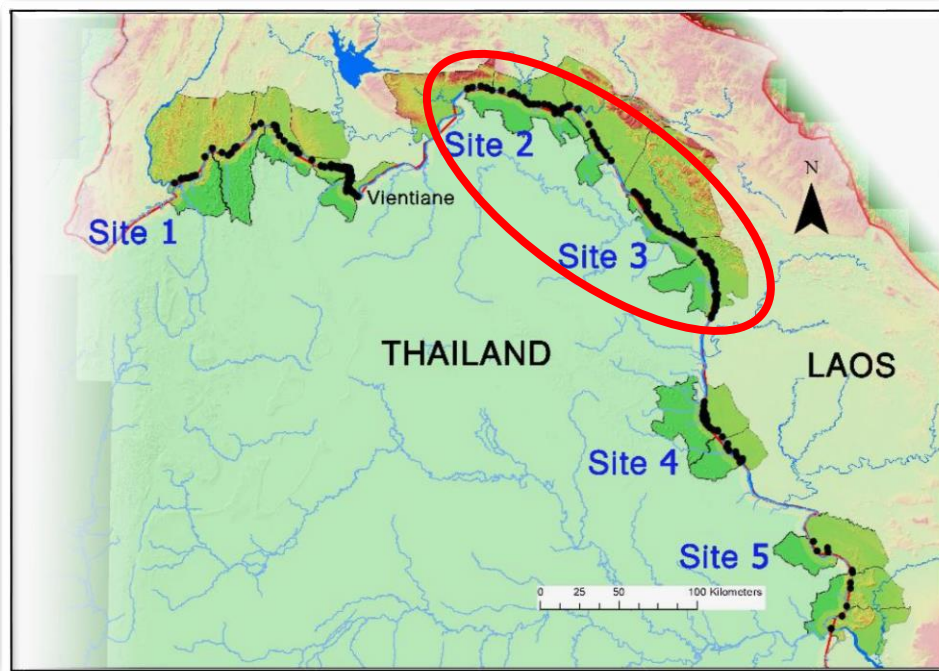
พื้นที่ดำเนินงาน และหมู่บ้านเป้าหมาย :

30 หมู่บ้าน (ฝั่งประเทศไทย 15 หมู่บ้าน และ สปป.ลาว 15 หมู่บ้าน)

Site / พื้นที่	Thailand ประเทศไทย		<Neigh bours>	Laos สปป.ลาว	
	Province จังหวัด	District อำเภอ		District อำเภอ	Province จังหวัด
1	Loei เอย	ChiangKhong เชียงคาน	<>	Xanakham सानะคาม	Vientiane เวียงจันทน์
		Pak Chom ปากชม			
	Nong Khai หนองคาย	Sangkhom สังคม	<>	Sangthong แสงทอง	Vientiane Capital นครหลวง เวียงจันทน์
		Srichiangmai ศรีเชียงใหม่	<>	Sikhothabong สีโคตตะบอง	
Thabo ท่าบ่อ		<>	Hatxayfong หาดทรายฟอง		
2	Bueng Kan บึงกาฬ	Bung Khla บุ่งคล้า	<>	Paksanปากซัน	Bolikhamsay บอลิคำไซ
		Bueng Khong Longบึงโขงหลง	<>	Pakkading ปากกระดิง	Bolikhamsay บอลิคำไซ
3	Nakhon Phanom นครพนม	Tha U Than ท่าอุเทน	<>	Hinboun หินบูน	Khammouan คำม่วน
		Meuang เมือง	<>	Thakhek ท่าแขก	
4		Don Tan	<>	Xayphouthong	Savannakhet

	Mukdahan มุกดาหาร	ดอนตาล		เซโพธิ์ทอง	สหวันนะเขต
		Meuang เมือง	<>	Chanthabouri จันทะบุรี	
5	Ubon Ratchathani อุบลราชธานี	Pho Si โพธิ์ศรี	<>	Lakhonpheng ละคอนเพ็ง	Salavanสาละวัน
		Khong Chiam โขงเจียม	<>	Kongxedon โขงสีดอน	
	Xanasomboun สะนะสมบูน			Champassakจำปาสัก	

แน่นอนว่าโครงการไม่สามารถทำพร้อมกันได้ทุกพื้นที่ จากการสังเคราะห์ผลประโยชน์ผลกระทบจากโครงการในอดีตและปัจจุบัน (ดูเพิ่มเติมในข้อ 5.2) พื้นที่ 2 และ 3 น่าจะเหมาะที่สุดของ WWF (ทั้งไทยและสปป.ลาว) และสามารถตัดสินใจร่วมกันได้ทั้งสองประเทศ พื้นที่ 4 เป็นลำดับที่สอง แม้ว่าผลประโยชน์จะได้จากโครงการก่อนหน้านี้และในปัจจุบัน พื้นที่ 1 และ 5 ควรจะเป็นพื้นที่ใหม่ของ WWF ประเทศไทยและ WWF สปป.ลาว และเป็นพื้นที่ที่อยู่อันดับหลังๆ รายชื่อหมู่บ้านเป้าหมายจะได้ครบในช่วงเตรียมความพร้อมโครงการ และเวลาที่จะลงนามข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยและสปป.ลาว ทำการพิจารณาความเหมาะสมทั้งจากโครงการในอดีตและปัจจุบันตลอดจนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติอีกด้วย

แผนที่แสดงพื้นที่เป้าหมายดำเนินงานโครงการ ในพื้นที่ที่ 2 และที่ 3

ระยะเวลาดำเนินงาน : เดือน กรกฎาคม 2559- มิถุนายน 2562 (รวม 3 ปี)

หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน :

สนับสนุนงบประมาณโดย องค์กร WWF Switzerland และรับผิดชอบดำเนินงาน โดย องค์กร WWF Laos และ WWF Thailand

กิจกรรมหลัก :

- การจำแนกถิ่นที่อยู่ที่สำคัญ(เช่น แหล่งหากินและแหล่งวางไข่,แหล่งน้ำลึก,เส้นทางอพยพ)และสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับกำหนดเป็นวังสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ (FCZs)
- การทำแนวเขตที่ชัดเจนของเขตวังสงวนพันธุ์สัตว์น้ำและให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการ,รวมทั้งของตกลงร่วมกันระหว่างประเทศไทย และสปป.ลาว
- มีหน่วยลาดตระเวนชุมชนเพื่อดูแลเขตวังสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ
- มีการติดป้ายและหรือใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อแยกแยะชนิดพันธุ์และสามารถระบุรูปแบบการอพยพ
- ติดตามการจับปลาและการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อสนับสนุนข้อมูลให้กับ WWF ใช้ต่อด้านการสร้างเขื่อนและเป็นหลักฐานคุณค่าของการทำเขตวังสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ

- วิจัยแหล่งวางไข่ของปลาบึกผ่านกระบวนการตรวจ DNA และการสำรวจ แผลงตอน
- สนับสนุนชุมชนชาวประมงเพื่อปรับปรุงการแปรรูปผลผลิตจากปลาในประเทศไทย
- สนับสนุนสมาชิกของชุมชนให้มีรายได้เสริมและพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น(เช่น ปลูกพืชผักฤดูแล้ง รมผึ้ง ธนาคารปูย ธุรกิจชุมชน ร้านค้าสินค้าทำมือ)
- มีการเผยแพร่ความรู้ข้อมูลทางวิชาการให้กับชุมชนผ่านเวทีเสริมสร้างจิตสำนึก การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคและพิมพ์บทความเผยแพร่

กิจกรรมย่อยภายใต้วัตถุประสงค์ที่ 1

- 1.1 สำรวจข้อมูลพื้นฐาน ด้านความรู้ ทักษะ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการประมงและการอนุรักษ์
- 1.2 จัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา 30 แห่ง (ในไทย 15 แห่ง ในสปป.ลาว 15 แห่ง)
- 1.3 จัดตั้งหน่วยลาดตระเวน 20 หน่วย (10 หน่วยในไทย 10 หน่วยใน สปป.ลาว)
- 1.4 สนับสนุนให้มีการลงนามข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการ ระหว่างหมู่บ้านในไทย 15 หมู่บ้านใน สปป.ลาว 15 หมู่บ้าน
- 1.5 เตรียมบทสรุปต่างๆทางวิชาการและเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือในการเผยแพร่
- 1.6 ครอบงำในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 30 หมู่บ้าน เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบของการทำประมงและผลประโยชน์ที่จะได้รับ

กิจกรรมย่อยภายใต้วัตถุประสงค์ที่ 2

- 2.1 จัดสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการสนับสนุนชุมชนทั้ง 30 หมู่บ้าน
- 2.2 จัดสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงและวิถีชีวิต
- 2.3 คัดเลือกกิจกรรมที่จะนำมาสนับสนุนวิถีชีวิตโดยหารือกับชุมชนที่ผ่านการคัดเลือก
- 2.4 ดำเนินกิจกรรมที่เลือกมาทำกับบ้านเป้าหมาย
- 2.5 ติดตามและประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการสนับสนุนกิจกรรม รวมทั้งการสำรวจความรู้ ทักษะ และทักษะเมื่อสิ้นสุดโครงการ

กิจกรรมย่อยภายใต้วัตถุประสงค์ที่ 3

- 3.1 เก็บตัวอย่างชีวมวลและตรวจวัดคุณภาพน้ำใน 4 พื้นที่ที่จะเลือกให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา
- 3.2 สำรวจติดตามการจับปลาใน 4 หมู่บ้านทั้งฝั่งไทยและ สปป.ลาว

- 3.3 นำข้อมูลสัมภาษณ์การค้นพบชนิดพันธุ์หายากอย่างน้อย 2 ชนิด รวมทั้งปลาบึก ในพื้นที่ที่คัดเลือก
- 3.4 สำรวจแหล่งทำรังวางไข่ของปลาบึกอย่างน้อย 2 แห่งที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสำรวจแหล่งต่อนอย่างน้อยหนึ่งแห่ง
- 3.5 เก็บตัวอย่าง eDNA อย่างน้อย 3 พื้นที่
- 3.6 จัดประชุมทางวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานการวิจัยที่เกิดขึ้นจากโครงการ
- 3.7 เตรียมและนำเสนอบทความของผลประโยชน์ที่ได้รับจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 1 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

- 1.1.1 คณะกรรมการประมงและเขตสงวนพันธุ์สัตว์น้ำได้ถูกจัดตั้ง 10 หมู่บ้านใน สปป.ลาวและ 10 หมู่บ้านในไทย
- 1.1.2 มีหน่วยลาดตระเวนประเทศละ 2 ชุด(รวม 4 ชุด)ถูกจัดตั้งและมีการลาดตระเวน
- 1.1.3 มีการลงนามข้อตกลงระหว่างประเทศร่วมกันรวม 10 พื้นที่
- 1.1.4 ผู้รับผิดชอบของทั้งสองประเทศมีการเตรียมข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการอนุรักษ์ปลา และมีการสำรวจด้านจิตสำนึก(ความรู้ ทักษะและทักษะ)เพื่อประเมินสถานการณ์ก่อนดำเนินโครงการ
- 1.1.5 มีอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับจัดทำข้อมูล ให้การศึกษาและการติดต่อสื่อสาร ที่มีความพร้อมเพื่อใช้ในการรณรงค์ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึก

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 2 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

- 2.1.1 คณะกรรมการประมงและเขตสงวนพันธุ์สัตว์น้ำได้ถูกจัดตั้งเพิ่มอีก 10 หมู่บ้านใน สปป.ลาว และ 10 หมู่บ้านในไทย
- 2.1.2 มีหน่วยลาดตระเวนเพิ่มขึ้นอีกประเทศละ 4 ชุด (รวมทั้งสิ้น 12 ชุด(4+8))ถูกจัดตั้งและมีการลาดตระเวน
- 2.1.3 มีการลงนามข้อตกลงระหว่างประเทศร่วมกันอีก 10 พื้นที่
- 2.1.4 มีการรณรงค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก 20 หมู่บ้านในไทยและ 20 หมู่บ้านใน สปป.ลาว

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 3 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

- 3.1.1 คณะกรรมการประมงทำงานอย่างมีประสิทธิภาพใน 20 หมู่บ้านในไทยและ 20 หมู่บ้านใน สปป.ลาว
- 3.1.2 เพิ่มหน่วยลาดตระเวนอีกประเทศละ 4 ชุด (รวมทั้งหมด 20 ชุด) ถูกจัดตั้งและมีการลาดตระเวน
- 3.1.3 ข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศนำมาใช้ในพื้นที่

3.1.4 จำนวนสมาชิกภายในชุมชนมีความตระหนักในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับการอนุรักษ์ ปลาและกวางเบียดในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 ของสมาชิกในชุมชน

3.1.5 ประชากรอย่างน้อยร้อยละ 70 ได้ผ่านการสัมภาษณ์การสำรวจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลังจากดำเนินโครงการ (เช่น เวลาการหาปลาลดลง มีความรับผิดชอบในการจับปลาเพิ่มมากขึ้น มีอาชีพ และความเป็นอยู่ที่หลากหลายขึ้น)

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 1 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1.2.1 ครัวเรือจาก 40 ชุมชนในโครงการได้รับการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้

1.2.2 มีรายละเอียดของกิจกรรมที่จะสนับสนุน

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 2 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

2.2.1 ครัวเรืออย่างน้อย 100 ครัวเรือได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมทางเลือกที่เข้าไปสนับสนุน

2.2.2 สถานีเพาะพันธุ์ปลาอย่างน้อย 3 แห่งเปิดทำการได้ (3 หมู่บ้าน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 3 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

3.2.1 อย่างน้อยร้อยละ 80 ของครัวเรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่นรายได้เพิ่มขึ้น ลดเวลาในการไปจับปลาลงโดยมีอาชีพเสริมอย่างอื่น

3.2.2 สถานีเพาะพันธุ์ปลา 3 แห่งมีรายได้ที่ชัดเจน และอย่างน้อยร้อยละ 15 ของรายได้ถูกจัดสรรไปให้คณะกรรมการประมงชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 1 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

1.3.1 มีการเก็บข้อมูลชีวมวลอย่างน้อย 4 พื้นที่และมีการวิเคราะห์การอพยพของปลาทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง

1.3.2 ชนิดพันธุ์ปลาหายากอย่างน้อย 2 ชนิด นอกจากปลาบึกได้รับการคัดเลือกเพื่อเป็นตัวชี้วัด และติดตามถึงความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงบริเวณนี้

1.3.3 แหล่งวางไข่ของปลาบึกอย่างน้อย 3 แห่งมาจากกรวิเคราะห์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3.4 มีการเก็บข้อมูลการจับปลาลดลงทั้งปี อย่างน้อย 3 หมู่บ้านของสองฝั่งแม่น้ำโขง

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 2 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

2.3.1 การรายงานชนิดพันธุ์ปลาหายาก 2 ชนิด นอกจากปลาบึก จะทำเมื่อสิ้นปีที่ 2

2.3.2 การสำรวจแหล่งต่อนจะทำอย่างน้อยหนึ่งพื้นที่ในแม่น้ำโขงบริเวณที่ใกล้กับจุดที่เชื่อว่าเป็น แหล่งวางไข่ของปลาบึก

2.3.3 การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อวิเคราะห์หา eDNA จะเก็บอย่างน้อย 3 พื้นที่ที่เชื่อว่าเป็นแหล่งวางไข่ของปลาบึก

ผลที่คาดว่าจะได้รับปีที่ 3 ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.3.1 ข้อมูลชีวมวลที่รวบรวมและวิเคราะห์ 4 พื้นที่ในปีแรก และนำมาเป็นตัวอย่างการเพิ่มขึ้นของชีวมวลอย่างน้อย 3 พื้นที่

3.3.2 การรายงานชนิดพันธุ์หายาก 2 ชนิดนอกจากปลาบึก จะทำเมื่อ สิ้นปีที่ 3 และแสดงการเพิ่มขึ้นของประชากร

3.3.3 ผลการสำรวจแหล่งตอนที่ได้นำไปเผยแพร่ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่และที่อื่นโดยผ่านผู้สื่อข่าวหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

3.3.4 ผลของการวิเคราะห์ eDNA ที่ได้ได้นำไปเผยแพร่ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และที่อื่น ๆ โดยผ่านผู้สื่อข่าวหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

3.3.5 ผลของการจับปลารายปี จะนำมาเปรียบเทียบกันและแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของความหลากหลายที่จับได้
